Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

TER-NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: **- Voorontwerp van decreet tot wijziging van het Energiedecreet van 8 mei 2009 tot gedeeltelijke omzetting van richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en tot omzetting van richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU - Principiële goedkeuring met het oog op adviesaanvraag aan de VTC, de SERV, de Minaraad en de VREG**

Met dit ontwerp van decreet wordt de omzetting van de Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU en de gedeeltelijke omzetting van de Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen beoogd.

Er wordt een decretaal kader gecreëerd voor flexibiliteit op het elektriciteitsdistributienet en het plaatselijk vervoersnet van elektriciteit. Daartoe worden een aantal nieuwe marktrollen gecreëerd zoals de dienstverlener van flexibiliteit, de deelnemer aan flexibiliteit en de aanvrager van flexibiliteit, met eigen rechten en plichten. Het kader omvat daarnaast ook het invoeren van lokale flexibiliteitsmarkten voor van het beheer van lokale congestie en regels omtrent de aankoop van niet-frequentiegerelateerde ondersteunende diensten door de netbeheerder. Ook worden er nieuwe taken opgelegd aan de databeheerder in functie van deze nieuwe lokale markten.

Het betreft daarnaast de omzetting van de concepten “actieve afnemer” en “energiegemeenschappen van burgers” uit Richtlijn (EU) 2019/944 en de concepten “zelfverbruiker van hernieuwbare energie”, “gezamenlijk optredende zelfverbruikers van energie” en “hernieuwbare energiegemeenschap” uit de Richtlijn (EU) 2018/2001. In het Energiedecreet van 8 mei 2009 worden de volgende nieuwe concepten ingevoegd: de actieve afnemer, de energiegemeenschap van burgers, de hernieuwbare energiegemeenschap, energiedelen, peer-to-peerhandel in hernieuwbare energie en peer-

to-peerhandel van groene stroom door één actieve afnemer aan één andere actieve afnemer.

Er worden tot slot bepalingen opgenomen in het Energiedecreet van 8 mei 2009 met betrekking tot de vrije keuze van leverancier, contractuele basisrechten, het recht om over te stappen op een andere leverancier, aggregator of dienstverlener van flexibiliteit en vergelijkingsinstrumenten. Het bezit van andere netten dan energienetten door de distributienetbeheerders en het uitvoeren van andere activiteiten door distributienetbeheerders wordt mogelijk gemaakt en beter gereguleerd. Ook artikelen uit het Energiedecreet met betrekking tot de doelstellingen, taken, bevoegdheid en samenstelling van de VREG wordt gewijzigd.

Het decreet zal hierna voor advies worden voorgelegd aan de Minaraad, de SERV, de Vlaamse Toezichtscommissie voor de verwerking van persoonsgegevens en de VREG.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/INHOUDELIJK STRUCTUURELEMENT/BELEIDSDOELSTELLING

BELEIDSDOMEIN: Omgeving
BELEIDSVELD: Energie

Dit ontwerp van decreet vormt de omzetting van Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU (hierna aangehaald als "Vierde Elektriciteitsrichtlijn"), in het bijzonder van (onderdelen van) artikel 2, 4, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 31, 32, 33, 36, 38, 40, 51, 54, 57, 58, 59 en 70. Daarnaast vormt het de omzetting van Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen (hierna aangehaald als "Richtlijn Hernieuwbare Energie"), in het bijzonder van artikel 2 (gedeeltelijk), artikel 21 en 22.

Beide richtlijnen maken deel uit van "het Clean Energy for all European package" dat op 30 november 2016 door de Europese Commissie werd gepubliceerd. De nieuwe voorstellen kaderen binnen de energie- en klimaatdoelstellingen van de Europese Unie voor 2020 en 2030. Tegen 2030 moet de uitstoot van broeikasgassen met ten minste 40% dalen in vergelijking met 1990, en moet ook ten minste 32% van het totale energieverbruik uit hernieuwbare energie bestaan.

De Vierde Elektriciteitsrichtlijn werd gepubliceerd op 14 juni 2019. De betrokken artikelen moeten door de lidstaten uiterlijk op 31 december 2020 worden omgezet in de eigen regelgeving.
De Richtlijn Hernieuwbare Energie werd gepubliceerd op 21 december 2018. De lidstaten moeten deze richtlijn uiterlijk op 30 juni 2021 hebben omgezet.

Met de omzetting van deze twee richtlijnen naar Vlaamse regelgeving wordt er een regelgevend kader voor enerzijds actieve afnemers en energiegemeenschappen en anderzijds voor flexibiliteit gecreëerd. Daarnaast worden er ook verschillende bepalingen omtrent netbeheer, taken van de VREG en marktwerking omgezet.
Verder bevat de Vierde elektriciteitsrichtlijn artikels over stimulansen voor het gebruik van flexibiliteitdiensten en aankopen van ondersteunende diensten door de netbeheerder, het gebruik

van vraagrespons aanmoedigen en rechten en plichten bij de basis zullen vormen voor het Vlaams regelgevend kader voor flexibiliteit.

Het is aan de lidstaten om deze concepten en artikels te vertalen naar een eigen regelgevend kader. Concreet zal dit aanpassingen vragen aan het Energiedecreet van 8 mei 2009, het Energiebesluit van 19 november 2010 en de Technische Reglementen.

Ook in de Vlaamse beleidsteksten worden deze nieuwe concepten geïntroduceerd. Zo bepaalt het Vlaams regeerakkoord: "We evolueren naar een flexibel en decentraal energiesysteem waar de verbruiker centraal staat. We zetten het clean energy pakket zo snel als mogelijk om naar Vlaamse energieregelgeving. *We ondersteunen en faciliteren de actieve rol die burgers, lokale overheden en ondernemingen kunnen spelen in de transitie en maken het mogelijk dat zij de voordelen van de transitie kunnen valoriseren. Daarvoor werken we aan een regelgevend kader voor de uitbouw van lokale energiegemeenschappen. Het hele energielandschap wordt flexibeler en dynamischer maar tegelijkertijd dient de solidariteit tussen alle netgebruikers behouden te blijven via een billijke bijdrage aan de financiering van het klimaatbeleid en het net dat iedereen bevoorradingszekerheid biedt en de uitbouw van hernieuwbare energie toelaat."*

Deze omzetting kadert ook binnen de strategische doelstelling (SD) 5 zoals omschreven in de beleidsnota Energie 2019-2024: "*SD: Slimme netwerkinfrastructuur, efficiënt netbeheer en flexibel gebruik en productie*". De beleidsnota energie vermeldt daarbij onder operationele doelstelling 5.1.: "*Vlaams beleidskader flexibiliteit op het distributienet uitwerken*", onder operationele doelstelling 5.2.: "*Uitwerken van een regelgevend en faciliterend kader voor lokale gemeenschappen"* en onder operationele doelstelling 5.7.: *"We zetten in op een performant en efficiënter netbeheer"*.. Daarin werd over flexibiliteit de volgende bepaling opgenomen: "*De uitrol van digitale meters en de nieuwe Europese regelgeving rond de elektriciteitsmarkt bieden een opportuniteit om een Vlaams kader te scheppen rond flexibiliteit en de ontwikkeling van nieuwe energiediensten op het niveau van het distributienet te faciliteren. We zorgen voor een algemeen regelgevend kader voor flexibiliteit conform de recent aangenomen EU-regelgeving (o.a. EMD richtlijn) dat duidelijkheid, transparantie en zekerheid biedt voor marktspelers. Dit moet voor de betrokken spelers duidelijkheid en een goede en efficiënte marktwerking garanderen. Gebruikers op laag- en middensspanning moeten meer mogelijkheden krijgen om hun flexibiliteit marktgebaseerd te valoriseren waarbij o.a. gebruikers kunnen reageren op externe (prijs)signalen bv. door de introductie van dynamische prijzen en contracten*. Over "energiegemeenschappen" ook de werd -de volgende bepaling opgenomen: "*We voorzien voor eind 2020, in uitvoering van Elektriciteitsrichtlijn, een beleidskader dat de ontwikkeling van lokale energiegemeenschappen faciliteert en administratieve lasten en juridische belemmeringen wegwerkt. We zetten in op informeren, sensibiliseren en ontzorgen van initiatief- en deelnemers. Eventueel worden ook extra ondersteunende instrumenten voorzien. Tegelijk waak ik erover dat de solidariteit tussen alle netgebruikers behouden blijft via een billijke bijdrage aan de financiering van het klimaat- en energiebeleid en de energie-infrastructuur die iedereen bevoorradingszekerheid biedt*." Als laatste wordt er in OD 5.7 gesteld dat *"Met het oog op transparantie, financiële stabiliteit en het vermijden van kruissubsidiëring realiseren we bij netbeheerders en Fluvius een analytische boekhouding met scheiding tussen de verschillende (energie) gereguleerde en niet-gereguleerde activiteiten. Volgens het nieuwe opzet van de elektriciteitsmarkt moeten energiediensten, zoals bijvoorbeeld opslag, marktgebaseerd en concurrerend zijn. Daarom laten we niet toe dat netbeheerders energieopslagfaciliteiten bezitten, ontwikkelen, beheren of exploiteren. De taken van netbeheerders en Fluvius zullen in het kader van een kerntakendebat worden herbekeken. Dit vooral om te zorgen dat de netbeheerders en Fluvius zich maximaal concentreren op hun kerntaak: een goed werkend distributienet dat de uitdagingen van morgen aan kan."*

Tot slot geeft het ontwerp van decreet uitvoering aan het luik marktintegratie onder de dimensie interne energiemarkt van het Vlaamse energie- en klimaatplan 2021-2030. Het onderdeel , dat bepaalt 'Een flexibel energiesysteem vormgeven' vermeldt het invoeren van een Vlaams regelgevend kader

voor flexibiliteit op het laag- en middenspanningsdistributienet en het invoeren van een kader voor ondersteunende diensten en flexibiliteit voor de distributienetbeheerder.
Verder vermeldt het onderdeel 'Burgers, lokale overheden en bedrijven mee in de energietransitie' het invoeren van Invoeren van een regelgevend kader voor actieve afnemers en lokale energiegemeenschappen en het Identificeren van drempels en uitbouwen van een faciliterend kader voor lokale energiegemeenschappen: "*We zorgen er daarom voor dat burgers, lokale overheden en ondernemingen actiever optreden en zich kunnen verenigen in lokale energiegemeenschappen die als volwaardige entiteiten kunnen deelnemen aan de energiemarkt door activiteiten zoals financiering, productie, flexibiliteitsdiensten, energiedelen, energieopslag, energie-efficiëntiediensten,... uit te oefenen. Zij zullen hierdoor bijdragen aan economische, ecologische en sociale gemeenschapsdoelstellingen.*" Daartoe wordt enerzijds "*Invoeren van een regelgevend kader voor actieve afnemers en lokale energiegemeenschappen*" beoogd en anderzijds het "*Identificeren van drempels en uitbouwen van een faciliterend kader voor lokale energiegemeenschappen*".

Aldus wordt met dit ontwerp van decreet het Energiedecreet van 8 mei 2009 gewijzigd met het oog op de omzetting van deze nieuwe concepten onder artikel 2, 4, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 31, 32, 33, 36, 38, 40, 51, 54, 57, 58, 59 en 70uit de Vierde Elektriciteitsrichtlijn en artikel 2, 21 en 22 uit de Richtlijn Hernieuwbare Energiebronnen en op de uitvoering van de betrokken bepalingen in het regeerakkoord, de beleidsnota en het Vlaams Energie- en Klimaatplan.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Het bijgaande voorontwerp van decreet werd aangepast aan het wetgevingstechnisch en taalkundig advies nr. 2020/321 van 4 oktober 2020.

De Inspectie van Financiën verleende op 23 september 2020 een gunstig advies voor het dossier mits rekening wordt gehouden met de opmerkingen in het advies Het advies is als bijlage 2 toegevoegd en de opmerkingen worden hieronder besproken. Aangezien er nog een aanpassing werd gevraagd is de aanvraag van een begrotingsakkoord vereist.

Voor wat betreft de wettelijkheid en regelmatigheid, merkt de Inspectie van Financiën op dat voor de niet omzetting van de optie inzake art. 16, §2 van de 4de Elektriciteitsrichtlijn de motivering van de administratie geen afdoende rekening houdt met het proportionaliteitsbeginsel. De beschreven risico's kunnen volgens de Inspectie ook op andere manieren dan het zuiver verbieden worden bekomen. Dit dient herzien of herwerkt te worden.

Artikel 16.2 van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn bepaalt dat de lidstaten in het ondersteunend regelgevingskader mogen bepalen dat energiegemeenschappen van burgers openstaan voor grensoverschrijdende deelname. Daarnaast mogen de lidstaten ook bepalen dat energiegemeenschappen van burgers het recht hebben distributienetten te bezitten, op te richten, te kopen of te huren en deze op autonome wijze te beheren mits wordt voldaan aan de voorwaarden van lid 4 van artikel 16 van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn. Uit de bewoordingen van het artikel blijkt dat het gaat om een discretionaire keuze van de lidstaten. De keuze om al dan niet gebruik te maken van de mogelijkheid, vervat in artikel 16.2 (en bij uitbreiding artikel 16.4) ligt aldus bij de lidstaten.

In de memorie van toelichting wordt gemotiveerd waarom de decreetgever ervoor opteert om energiegemeenschappen van burgers niet het recht toe te kennen om (onder bepaalde voorwaarden) distributienetten te bezitten, op te richten, te kopen of te huren en deze op autonome wijze te beheren. Er worden een aantal argumenten opgesomd die ertoe zouden kunnen leiden om dit recht wel toe te kennen zoals het gegeven dat dit zou kunnen leiden tot meer democratische controle op het huidige publieke netbeheer, meer energieautonomie, het gegeven

dat er nu reeds verschillende werken met betrekking tot het publieke net worden uitgevoerd door private spelers, een efficiënter gebruik van assets, een betere weerbaarheid tegen een algemene black-out en tot slot het gegeven dat het optimaliseren van elektriciteitsstromen in een gemeenschapsnet congestieproblemen kan voorkomen en dus de nood aan bijkomende netinvesteringen kan uitstellen.

In de memorie van toelichting worden echter ook bezwaren aangevoerd. Het opstellen van technische vereisten, de hoge eisen rond cybersecurity, de samenwerking met andere operatoren, de deelname aan Atrias, de rapportering aan de regulator, het uitrollen van digitale meters en het voorzien van sociale openbaredienstverlening worden genoemd als factoren 'contra'. Daarnaast wordt er gewezen op het feit dat uit een openbare consultatie die de VREG hield is gebleken dat ook verschillende stakeholders hebben gewezen op mogelijke problemen die het toekennen van dit recht met zich zou kunnen meebrengen. Het gaat dan om bedenkingen rond cybersecurity, een versnippering van het landschap van de distributienetbeheerder tegen de huidige trend in, een hoger risico dat de rechten van de netgebruiker zouden worden geschaad, de toenemende complexiteit voor de leveranciers en de VREG, de opt-out problematiek, het risico van parallelle netten en dus van een inefficiënt netbeheer, de rapporteringsverplichtingen en de unbundlingsvereisten. Hieruit blijkt duidelijk dat het optreden als distributienetbeheerder door een energiegemeenschap– waarbij dus aan alle verplichtingen van een distributienetbeheerder moet worden voldaan – een zeer zware last is waaraan in de praktijk moeilijk kan worden voldaan. Er werd een afweging gemaakt tussen de verschillende alternatieven, hetzij dit recht wel toekennen aan de energiegemeenschap van burgers, hetzij dit recht niet toekennen aan de energiegemeenschap van burgers, hetgeen de Vierde Elektriciteitsrichtlijn ook toelaat. Uit het bovenstaande blijkt dat de betrokken beleidsmaatregel, dit wil zeggen het niet-toekennen van het recht aan energiegemeenschappen om distributienetten te bezitten, op te richten, te kopen of te verhuren en te beheren, proportioneel is. De nadelen wegen immers zwaarder door dan de voordelen van dit recht wel toe te kennen. Bovendien kan nog gewezen worden op het feit dat de toekenning van dit recht zou ingaan tegen de algemene beleidslijn van het Vlaamse Gewest, zoals opgenomen in artikel 4.1.1 van het Energiedecreet van 8 mei 2009. Het eerste lid van dit artikel luidt als volgt: "De VREG wijst, voor een aaneensluitend geografisch afgebakend gebied, een rechtspersoon aan die belast is met het beheer van het elektriciteits- en het aardgasdistributienet in dat gebied.". Overeenkomstig dit artikel moeten in het kader van het netbeheer de netgebieden voor elektriciteit en aardgas samenvallen en moet het gaan om een aaneensluitend geografisch gebied. Voor een energiegemeenschap van burgers zal dit niet noodzakelijk het geval zijn. De leden van een energiegemeenschap van burgers kunnen immers verspreid zitten en zij zal niet noodzakelijk beschikken over een aaneensluitend geografisch gebied, zoals vermeld in artikel 4.1.1. Als energiegemeenschap van burgers enkel optreden als distributienetbeheerder voor elektriciteit (hetgeen vermoedelijk vaak beoogd wordt) zou bovendien ook strijdig zijn met artikel 4.1.1 doordat men in een aaneensluitend geografisch afgebakend gebied verschillende distributienetbeheerders voor elektriciteit en aardgas zou hebben.
Uit het bovenstaande blijkt dat de betrokken beleidsmaatregel, dit wil zeggen het niet-toekennen van het recht aan energiegemeenschappen om distributienetten te bezitten, op te richten, te kopen of te verhuren en te beheren, proportioneel is. De nadelen wegen immers zwaarder door dan de voordelen van dit recht wel toe te kennen.

Hetzelfde kan worden geconcludeerd voor wat betreft het niet voorzien door de decreetgever in de mogelijkheid om energiegemeenschappen van burgers te laten openstaan voor grensoverschrijdende deelname. In de memorie van toelichting wordt toegelicht waarom de decreetgever deze mogelijkheid niet voorziet. Daarvoor wordt verwezen naar technische moeilijkheden die dit op dit moment met zich zou meebrengen, zelfs de technische onmogelijkheid. Naast technische bezwaren zijn er ook juridische hindernissen te detecteren. In geval van gewest- of landgrensoverschrijdende energiegemeenschappen van burgers stelt zich immers de vraag naar de toepasselijke regelgeving. Het afsluiten van hetzij een parlementair samenwerkingsakkoord met Brussel en/of Wallonië of het federale niveau, hetzij een verdrag zou dan noodzakelijk zijn.

De Inspectie van Financiën heeft geen opmerkingen inzake doelmatigheid en budgettaire weerslag.

Daarnaast voorziet de Inspectie van Financiën geen impact op het personeel, de werkingsuitgaven en de schuld van de Vlaamse overheid.

Tot slot wordt gewezen op de vereiste van de opmaak van een RIA. De memorie van toelichting werd naar aanleiding van deze opmerking aangevuld met een impactanalyse.

Het begrotingsakkoord werd verkregen op 22 oktober 2020.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Met het ontwerp van decreet wordt, enerzijds, beoogd om een decretaal kader te creëren voor flexibiliteit op het elektriciteitsdistributienet (met Fluvius als netbeheerder) en het plaatselijk vervoersnet van elektriciteit (met Elia als netbeheerder), ter omzetting van (onderdelen van) artikel 13, 17, 31 en 32 van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn. Anderzijds wordt met het ontwerp van decreet beoogd een decretaal kader te creëren voor actieve afnemers en energiegemeenschappen, ter omzetting van artikel 15 en 16 van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn en artikel 21 en 22 van Richtlijn Hernieuwbare Energie. Daarnaast worden er ook verschillende bepalingen omtrent netbeheer, taken van de VREG en marktwerking omgezet

1. Regelgevend kader voor flexibiliteit op het elektriciteitsdistributienet en het plaatselijk vervoersnet van elektriciteit

Vooreerst wordt met de invoering van dit decreet een Vlaamse decretaal kader voor flexibiliteit ingevoerd op het elektriciteitsdistributienet en het plaatselijk vervoernet van elektriciteit. Dit kader omvat o.a. het invoeren van lokale flexibiliteitsmarkten, de aankoop van niet-frequentiegerelateerde ondersteunende diensten door de netbeheerder, het invoeren van nieuwe marktrollen met eigen rechten en plichten en nieuwe taken voor de databeheerder in functie van deze nieuwe lokale markten.

Deze invoering kadert binnen de bindende doelstelling, die de Europese Unie zichzelf heeft opgelegd, om tegen 2030 minstens 32% van zijn energieverbruik te dekken via hernieuwbare energiebronnen. Een belangrijk aandeel van deze hernieuwbare energie zal afkomstig zijn van variabele hernieuwbare elektriciteitsproductie (o.a. via zonne- en windenergie). Ook Vlaanderen zal een bijdrage leveren aan deze Europese doelstellingen waarbij de hernieuwbare elektriciteitsproductie verder uitgebouwd wordt. Er wordt verwacht dat dit op termijn zal leiden tot momenten met een laag aanbod van elektriciteit maar ook grotere aanbodspieken van elektriciteit. Daarnaast is er de verwachting dat verschillende sectoren zoals mobiliteit en gebouwenverwarming verder geëlektrificeerd zullen worden o.a. via de uitrol van elektrische voertuigen en warmtepompen om zo de klimaatimpact van deze sectoren te verlagen. Deze elektrificatie zal op termijn leiden tot grotere vraagpieken bij het elektriciteitsverbruik.

Omdat de meeste van deze hernieuwbare elektriciteitsbronnen en nieuwe elektrische verbruikers zullen aangesloten worden op het elektriciteitsdistributienet, zal dit ook een grote impact hebben op de ontwikkeling van de lokale elektriciteitsdistributienetten en het plaatselijk vervoernet van elektriciteit. Om deze ontwikkelingen te kunnen opvangen en deze nieuwe aanbieders en verbruikers

van elektriciteit beter te integreren in het net, zal het elektriciteitssysteem enerzijds meer nood hebben aan netinvesteringen en anderzijds meer nood hebben aan flexibiliteit. Door enkel in te zetten op netinvesteringen riskeren de kosten ervan te hoog op te lopen. Daarnaast dreigt een deel van het hernieuwbare energiepotentieel verloren te gaan doordat nieuwe bronnen niet aangesloten zouden kunnen worden en bestaande bronnen in sommige gevallen zouden worden afgeschakeld.

Naast de nood aan nieuwe investeringen is het invoeren van een kader voor flexibiliteit dus een belangrijke randvoorwaarde voor een verdere kosten-efficiënte uitrol van hernieuwbare elektriciteitsbronnen en de verdere elektrificatie van o.a. de mobiliteit en verwarming.

Het begrip 'flexibiliteit' gaat over het aanpassen van productie, injectie, verbruik of afname t.o.v. de normale bestaande toestand en op basis van een extern signaal, bv. een stuur- of prijssignaal. Netgebruikers zullen op basis van deze signalen hun verbruik, afname, injectie of productie aanpassen en stellen zich dus flexibel op. Ze kunnen voor het aanbieden en leveren van flexibiliteit een vergoeding ontvangen van een derde partij die deze flexibiliteit nodig heeft. In het Vlaamse kader wordt de partij die flexibiliteit aanbiedt een 'deelnemer aan flexibiliteit' genoemd en de partij die flexibiliteit aanvraagt en nodig heeft wordt de 'aanvrager van flexibiliteit' genoemd.

In de Vierde Elektriciteitsrichtlijn wordt vooral gefocust op 'vraagrespons' waarbij enkel het verbruik of afname wordt gewijzigd op basis van stuur- of prijssignalen. In het Vlaamse kader wordt dit uitgebreid naar flexibiliteit in zijn geheel waar ook productie, injectie en elektriciteitsopslag onder vallen en zo meer mogelijkheden biedt voor het energiesysteem. Vraagrespons is aldus te beschouwen als een vorm van flexibiliteit.

Een deelnemer aan flexibiliteit kan bv. een netgebruiker zijn die via zijn batterijsysteem flexibiliteit kan aanbieden. Op basis van een extern stuursignaal kan de batterij elektriciteit afnemen van het net of kan deze injecteren op het net. Deze flexibiliteit kan bv. aangevraagd worden door een distributienetbeheerder die deze nodig heeft voor de uitbating van zijn net bv. om een lokaal spanningsprobleem of lokale congestie binnen zijn eigen dekkingsgebied op te lossen.

De uitwisseling van flexibiliteit tussen de deelnemer en de aanvrager gebeurt in de meeste gevallen niet rechtstreeks. Er wordt meestal beroep gedaan op een 'dienstverlener van flexibiliteit' die als tussenpartij optreedt tussen een of meerdere deelnemers aan flexibiliteit en de aanvrager van flexibiliteit. De dienstverlener zal de flexibiliteit die wordt aangeboden door één of meerdere deelnemers aggregeren (verzamelen) en deze als flexibiliteitsdienst aanbieden aan de aanvrager van flexibiliteit. Een netgebruiker, bv. een bedrijf met een WKK of een uitbater van laadpalen voor elektrische voertuigen, kan zelf ook dienstverlener van flexibiliteit worden en rechtstreeks flexibiliteitsdiensten aanbieden waarbij de netgebruiker geen beroep doet op een externe dienstverlener. Enkel als de deelname aan flexibiliteit verplicht is – en dit wordt technische flexibiliteit genoemd – kan de deelnemer aan flexibiliteit rechtstreeks flexibiliteit aanbieden aan een aanvrager. Daarnaast is er ook de rol van de aggregator die verschillende energiebronnen kan aggregeren maar in dit geval gaat het niet over flexibiliteit.

Een netbeheerder kan zelf niet optreden als deelnemer, dienstverlener of aggregator maar enkel als aanvrager van flexibiliteit. Hij kan dus zelf geen eigen flexibiliteitsbronnen inzetten maar doet steeds beroep op externe dienstverleners van flexibiliteit of rechtstreeks via de deelnemers aan flexibiliteit in geval van technische flexibiliteit waarbij de deelname verplicht is.

Met dit wijzigingsdecreet worden de verschillende marktrollen en verschillende rechten en plichten verbonden aan deze marktrollen vastgelegd in het Energiedecreet van 8 mei 2009.

Flexibiliteit wordt momenteel reeds gebruikt door op het transmissienet door de transmissienetbeheerder Elia. De transmissienetbeheerder heeft hiervoor verschillende

systeemdiensten ontwikkeld[1] o.a. om de vraag en het aanbod van elektriciteit in evenwicht te brengen[2]. Hierbij gaat het over flexibiliteitsmarkten die onder de federale bevoegdheid vallen. De transmissienetbeheerder doet hiervoor beroep op de flexibiliteit die wordt aangeboden door verschillende netgebruikers, al dan niet via een externe dienstverlener van flexibiliteit. Meestal gaat dit over gebruikers die aangesloten zijn op het transmissienet of het plaatselijk vervoernet van elektriciteit maar voor sommige diensten zal in de toekomst ook meer beroep gedaan op netgebruikers die aangesloten zijn op het elektriciteitsdistributienet.
Flexibiliteit kan ook gebruikt worden door eventwichtsverantwoordelijken om hun portefeuilles te optimaliseren

Met dit wijzigingsdecreet zullen er ook gewestelijke flexibiliteitsmarkten en markten voor de aankoop van niet-frequentie gerelateerde ondersteunende diensten worden ingevoerd die onder Vlaamse bevoegdheid vallen. Het gaat over de invoering van enerzijds een kader voor het gebruik van flexibiliteitsdiensten door de elektriciteitsdistributienetbeheerder en de beheerder van het plaatselijk vervoernet van elektriciteit voor het beheer van lokale congestie binnen zijn eigen dekkingsgebied en anderzijds de invoering van een kader voor de aankoop van niet-frequentiegerelateerde ondersteunende diensten door de elektriciteitsdistributienetbeheerder en de beheerder van het plaatselijk vervoernet van elektriciteit. Dit zal het voor deze netbeheerders mogelijk maken om aan actief netmanagement te doen en zo kunnen zij hun net efficiënter te beheren. Deze netbeheerders zullen gestimuleerd worden om enerzijds flexibiliteitdiensten aan te kopen in functie van het beheer van lokale congestie op hun net en anderzijds niet-frequentie gerelateerde ondersteunende diensten aan te kopen o.a. voor lokaal spanningsbeheer. Bij voorbaat zullen flexibiliteit en ondersteunende diensten door de netbeheerder aangekocht worden via lokale markten. Bij uitzondering zoals bij 'marktfalen', zoals te weinig aanbod van flexibiliteit of flexibiliteit die te duur is, is het mogelijk om hier van af te wijken en kan deelname aan flexibiliteit verplicht worden. In dit geval is er sprake van 'technische flexibiliteit', waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen gereserveerde en niet-gereserveerde technische flexibiliteit. Er worden strikte regels opgelegd voor de toepassing ervan.

De introductie van deze lokale markten is samen met de reeds gestarte uitrol van de digitale meter een belangrijke bouwsteen voor de ontwikkeling van een 'slim net' en de digitalisering van het energiesysteem. De netbeheerder kunnen deze diensten inzetten naast netinvestering of als (tijdelijk) alternatief voor een netinvestering.

De netbeheerders zullen via een transparant investeringsplan moeten aangeven hoe zij op korte en lange termijn zullen omgaan met de nieuwe ontwikkelingen zoals de integratie van nieuwe hernieuwbare energiebronnen en nieuwe verbruikers zoals elektrische voertuigen. Zij zullen in dit plan o.a. moeten aangeven welke investeringen of aankoop van flexibiliteit of ondersteunende diensten zij hiervoor zullen gebruiken en hoe zij de afweging tussen beide zullen maken.

Verder wordt er voorzien dat de gewestelijke databeheerder ook taken zal kunnen opnemen omtrent het databeheer in functie van deze lokale flexibiliteitsmarkten en aankoop van ondersteunende diensten.

Netgebruikers aangesloten op het elektriciteitsdistributienet en het plaatselijk vervoersnet van elektriciteit zullen een betere toegang tot de verschillende elektriciteitsmarkten krijgen en zullen meer mogelijkheden krijgen om hun eigen flexibiliteit te vermarkten. Deze netgebruikers zullen op termijn hun eigen flexibiliteit kunnen aanbieden, al dan niet via een externe diensteverlener van flexibiliteit, zowel op elektriciteitsmarkten die onder federale bevoegdheid vallen en waarbij de de transmissienetnetbeheerder of een evenwichtsverantwoordelijke de aanvrager van flexibiliteit is, als op de gewestelijke markten die onder de Vlaamse bevoegdheid vallen en waarbij de

[1] https://www.elia.be/nl/elektriciteitsmarkt-en-systeem/systeemdiensten
[2] https://www.elia.be/nl/elektriciteitsmarkt-en-systeem/systeemdiensten/het-evenwicht-behouden/fcr

elektriciteitsdistributienetbeheerder of de beheerder van het plaatselijk vervoersnet van elektriciteit de aanvrager is.

Bij het gebruik van flexibiliteit, onafhankelijkheid van welke partij deze aanvraagt, zal de elektriciteitsdistributienetbeheerder en de beheerder van het plaatselijk vervoernet van elektriciteit steeds de operationele veiligheid van het net moeten kunnen bewaken aangezien de activatie van flexibiliteit bij een netgebruiker aangesloten op zijn net hier een invloed op kan hebben. Momenteel gebeurt dit op een statische manier via een *Network flexibility study*[3] waarbij er ex-ante wordt bestudeerd of een mogelijke activatie van flexibiliteit door een netgebruiker invloed kan hebben op de operationele veiligheid van het lokale net. De netbeheerders zullen in samenwerking met de transmissienetbeheerder en andere marktdeelnemers een meer dynamisch systeem moeten opzetten om de operationele veiligheid van het net in functie van het gebruik van flexibiliteit te bewaken.

Verder wordt er ook verwacht dat elektriciteitsopslagfaciliteiten een grote rol kunnen spelen in het aanbieden van flexibiliteit en leveren van flexibiliteitsdiensten. De uitrol ervan zal vooral toekomen aan de netgebruikers en de marktdeelnemers. Het is voor de netbeheerders niet toegelaten om deze te bezitten, ontwikkelen, beheren of exploiteren. Er is een uitzondering voorzien onder strikte voorwaarden als het gaat om componenten die volledige geïntegreerd zijn in zijn net en het niet mogelijk is om hiervoor ondersteunende diensten aan te kopen. Daarnaast zal het voor hen ook niet mogelijk zijn om laadpunten voor elektrische voortuigen te bezitten, ontwikkelen, beheren of exploiteren.

De bovenvermelde bepalingen over het gebruik van flexibiliteitsdiensten, het aankopen van niet-frequentie gerelateerde ondersteunende diensten, en het verbod op te bezitten, ontwikkelen, beheren of exploiteren van elektriciteitsopslagfaciliteiten en laadpunten voor elektrische voertuigen voor de netbeheerders zijn ook van toepassing voor de beheerders van een gesloten distributienetten. Daarbij wordt er wel een ontheffing voorzien voor beheerders van gesloten distributienetten.

Met dit wijzigingsdecreet worden de bevoegdheden van de VREG verder uitgebreid o.a. om toezicht te houden op verschillende nieuwe taken van de netbeheerders en nieuwe activiteiten inzake databeheer, de rechten en de plichten van de nieuwe marktrollen en de nieuwe lokale elektriciteitsmarkten en uitwerking ervan. Daarnaast zal voor verschillende bepalingen uit het Energiedecreet van 8 mei 2009 een verdere uitwerking in de technische reglementen vereist zijn.

2. Regelgevend kader voor actieve afnemers en energiegemeenschappen

Naast het creëren van een decretaal kader voor flexibiliteit, beoogt het ontwerp van decreet een decretaal kader te creëren voor actieve afnemers en energiegemeenschappen.

Met de concepten actieve afnemer, al dan niet gezamenlijk optredend, en zelfverbruiker van hernieuwbare energie, geeft Europa de eindafnemer het recht om zelf energie te produceren, deze op te slaan, zelf te verbruiken en te verkopen of deel te nemen aan energiediensten zoals energie-efficiëntiediensten, flexibiliteit of aggregatie. Verschillende bewoners/gebruikers van eenzelfde gebouw of appartementsgebouw kunnen dit doen onder het concept van gezamenlijk optredende zelfverbruikers van hernieuwbare energie. Bovendien kunnen zij de geproduceerde hernieuwbare energie ook onder elkaar verdelen.

In de Vierde Elektriciteitsrichtlijn wordt het concept van de energiegemeenschap van burgers geïntroduceerd en in de Richtlijn Hernieuwbare Energie het concept van hernieuwbare energiegemeenschap. Met het concept van de energiegemeenschappen kunnen afnemers zich, eventueel samen met lokale overheden, verenigen in juridische entiteiten die één of meerdere activiteiten in de energiemarkt uitoefenen. Zij dienen steeds een ecologisch, sociaal of economisch

[3] http://www.synergrid.be/download.cfm?field=C8-01_NL_20161020_v5.docx

doel na te streven voor de leden of de regio waar ze actief zijn. Het maken van winst mag niet het hoofddoel zijn van de energiegemeenschap. Het kan dus geenszins de bedoeling zijn om een energiegemeenschap op te richten om een louter economisch doel (winst) na te streven of om de bijdrage aan de systeemkosten te ontwijken. Daarnaast dient benadrukt te worden dat de concepten in de richtlijnen heel sterk de nadruk leggen op de participatie en het versterken van burgers en huishoudens in de energiemarkt. Hoewel dit niet in strikte zin afgedwongen wordt in de artikels van de richtlijnen, blijkt dit des te meer uit de overwegingen van beide richtlijnen. Het is duidelijk dat de burger hierin centraal staat. Een energiegemeenschap moet bovendien gebaseerd zijn op een open en vrijwillig lidmaatschap.

Als volwaardig beschouwde marktpartijen hebben de energiegemeenschappen recht op gelijke mededingingsvoorwaarden en hebben ze net zoals de traditionele partijen op niet-discriminerende wijze toegang tot de geldende procedures (vb. vergunningsprocedures) en instrumenten. De rechten en verplichtingen die van toepassing zijn op de andere marktpartijen moeten op dezelfde wijze worden toegepast op de energiegemeenschappen naargelang de rol die zij vervullen in de markt, bijvoorbeeld die van de eindafnemer, producent, leverancier of (optioneel) distributiesysteembeheerder.

Energiegemeenschappen dienen volgens de richtlijnen op passende, eerlijke en evenwichtige wijze bij te dragen aan de totale kosten van het systeem via de tarieven, heffingen en belastingen.

Energiegemeenschappen kunnen tot slot activiteiten uitoefenen op vlak van productie, distributie (optioneel), verbruik, levering, aggregatie, flexibiliteit, energiedelen, opslag, oplaaddiensten voor elektrische voertuigen, energie-efficiëntiediensten of andere energiediensten. Veel van die activiteiten zijn reeds in Vlaanderen gereguleerd, of worden binnenkort gereguleerd (vb. flexibiliteit).

De richtlijnen leggen uitdrukkelijk een aantal voorwaarden op voor deze energiegemeenschappen en omschrijven duidelijk welke rechten en plichten daarmee gepaard gaan. Zo zijn energiegemeenschappen een juridische entiteit met specifiek opgelegde voorschriften rond deelnamestructuur, controle, activiteiten en doel.

De richtlijn Hernieuwbare Energie bepaalt vervolgens dat de lidstaten een faciliterend kader ter bevordering en vergemakkelijking van zelfverbruik van hernieuwbare energie en van de ontwikkeling van hernieuwbare energiegemeenschappen moeten voorzien. In dat kader moet er onder andere voor gezorgd worden dat ongerechtvaardigde regelgevende en administratieve belemmeringen voor hernieuwbare energie worden weggenomen en dat er steun voor regulering en capaciteitsopbouw wordt verstrekt aan overheidsinstanties voor het faciliteren en oprichten van hernieuwbare energiegemeenschappen. Inzake zelfverbruik van hernieuwbare energie moet de toegankelijkheid voor kwetsbare huishoudens en huurders vergemakkelijkt worden en moeten de financierings- en regelgevingsbelemmeringen aangepakt worden.

Met dit ontwerp van decreet wordt de noodzakelijke rechtsbasis gecreëerd in het Energiedecreet van 8 mei 2009 voor de nieuwe concepten “actieve afnemer”, “energiegemeenschap van burgers” en “hernieuwbare energiegemeenschap” met de bijhorende rechten en plichten. Om het regelgevend kader voor actieve afnemers en energiegemeenschappen te vervolledigen worden ook drie nieuwe activiteiten ingevoegd in het Energiedecreet van 8 mei 2009, zijnde het “energiedelen”, “peer-to-peerhandel in hernieuwbare energie” en peer-to-peerhandel van groene stroom door één actieve afnemer aan één andere actieve afnemer”.

Er wordt voor geopteerd om de Europese concepten “actieve afnemer” en “zelfverbruiker van hernieuwbare energie” in het Energiedecreet van 8 mei 2009 onder te brengen in één samengevoegd concept “actieve afnemer”, gezien de betekenis van beide concepten nauwelijks verschilt en om zodoende een veelvoud aan nieuwe concepten in de regelgeving te vermijden. Daartoe wordt het Europese concept “zelfverbruiker van hernieuwbare energie” ook aangepast naar de transversale

activiteiten "zelfverbruik van energie" en "energiedelen" die door meerdere actoren kunnen worden uitgeoefend. Om diezelfde reden wordt ook geen apart concept gecreëerd in de Vlaamse regelgeving voor het Europese concept "gezamenlijk optredende zelfverbruikers van hernieuwbare energie". De doelstelling van dit concept, namelijk om meerdere gebruikers/bewoners van eenzelfde (appartements)gebouw dezelfde mogelijkheden te bieden qua productie en zelfverbruik als een gezin/gebruikers van een individuele woning/gebouw, wordt in het Energiedecreet van 8 mei 2009 gerealiseerd door de nieuw ingevoegde activiteit "energiedelen" ook mogelijk te maken voor actieve afnemers die zich in eenzelfde (appartements)gebouw bevinden.

Naast de invoeging van deze nieuwe rollen en activiteiten wordt er conform de richtlijnen bepaald wie hieraan kan deelnemen en wie het zeggenschap of de controle kan uitoefenen over de energiegemeenschappen van burgers en hernieuwbare energiegemeenschappen. Verder wordt bepaald welke doelstellingen deze energiegemeenschappen moeten nastreven, welke activiteiten zij kunnen uitoefenen en welke plichten gekoppeld zijn aan deze concepten. Om van deze rechten te kunnen genieten wordt er voor de energiegemeenschappen een meldingsplicht opgelegd waarvan de Vlaamse Regering nog de nadere modaliteiten zal bepalen.

De introductie van deze nieuwe concepten en activiteiten zal in het Energiebesluit en de technische reglementen nog de nodige verdere uitwerking vragen van de operationele regels voor de eventuele impact op het net, de regels over de aanpassing van de marktprocessen en de regels rond datastromen, de meetgegevens, gegevensuitwisselingen, de berekeningswijze van de energiehoeveelheden in de allocatie en reconciliatie voor onbalansen en de technische implementatie van het recht op energiedelen en peer-to-peerhandel van groene stroom door één actieve afnemer aan één andere actieve afnemer. Daarom worden ook de nodige wijzigingen voorzien in art. 4.2.1, paragraaf 2, van het Energiedecreet van 8 mei 2009, waarmee de rechtsbasis worden gecreëerd om regels over marktprocessen, data-uitwisseling enz. op te nemen in de technische reglementen.

Dit ontwerp van decreet zal slechts de eerste stap zijn om de facilitatie van energiegemeenschappen mogelijk te maken. Verdere bepalingen zullen vastgelegd worden in het Energiebesluit van 19 november 2010 en de technische reglementen. Marktactoren zullen de nodige (technische) aanpassingen moeten doen. Er wordt bekeken op welke barrières (interne organisatie, economische, regelgevende, technologische, institutionele en beleidsmatige barrières) collectieve activiteiten botsen. Op basis hiervan zal in een nog uit te werken faciliterend kader voor hernieuwbare energiegemeenschappen en energiegemeenschappen van burgers bekeken worden welke steunmaatregelen nodig zijn en kunnen er aanbevelingen geformuleerd worden voor andere beleidsdomeinen en andere beleidsniveaus om dergelijke collectieve activiteiten mogelijk te maken. Aan de VREG zal gevraagd worden om via een kosten-batenanalyse te onderzoeken in welke mate energiegemeenschappen kunnen bijdragen aan de ontlasting van het distributienet, inclusief de vermeden investeringen in het net (avoided costs), en de relevante vergoedingen en kortingen op nettarieven te onderzoeken die daarvoor desgevallend kunnen worden voorzien ten aanzien van de hernieuwbare energiegemeenschappen en de energiegemeenschappen van burgers. Na verloop van tijd zal deze regelgeving geëvalueerd en eventueel bijgestuurd moeten worden waar nodig.

3. Andere wijzigingen

Verder worden er ook enkele andere artikelen uit deze richtlijn omgezet in de Vlaamse regelgeving. Het gaat ten eerste om artikel 4 dat een bepaling bevat omtrent de vrije keuze van leverancier. Een aanpassing van de bestaande regelgeving dringt zich op aangezien de Vierde Elektriciteitsrichtlijn het nu mogelijk maakt om verschillende contracten bij verschillende leveranciers af te sluiten. Ten tweede wordt er een wijziging doorgevoerd om tegemoet te komen aan hetgeen bepaald is in artikel 10.1 van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn m.b.t. contractuele basisrechten. Ten derde wordt met de omzetting van artikel 11 het dynamisch prijscontract ingevoerd waarbij eindafnemers het recht krijgen om van leveranciers met meer dan 200.000 eindafnemers een dergelijk contract te verzoeken. Ten vierde noopt ook artikel 12.1 tot een wijziging in de bestaande regelgeving. Immers is de termijn om over te

stappen op een andere leverancier, aggregator of dienstverlener van flexibiliteit vastgelegd op een termijn van ten hoogste drie weken vanaf de datum van het verzoek over te stappen. Dit proces mag vanaf 2026 ook niet meer dan 24 uur in beslag nemen. Ten vijfde heeft artikel 14 uit de Vierde Elektriciteitsrichtlijn, dat betrekking heeft op vergelijkingsinstrumenten, geleid tot een decretale basis voor de V-test van de VREG, alsook een bijhorend kader voor de verwerking van persoonsgegevens. Ten zesde worden er ten gevolge van de omzetting van artikel 58 van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn kleine wijzigingen aangebracht aan het bestaande artikel over de te bereiken doelstellingen bij de uitoefening van de taken en bevoegdheden van de VREG. Als laatste krijgen de distributienetbeheerders de mogelijkheid om, na een beslissing van de Vlaamse Regering, andere netten te bezitten en te exploiteren dan elektriciteits-, warmte- en gasdistributienetwerken. Daarnaast zal er een onderscheid worden gemaakt tussen noodzakelijke en niet-noodzakelijke activiteiten die de distributienetbeheerders en hun werkmaatschappijen zullen uitvoeren om aan de verplichtingen krachtens Richtlijn (EU) 2019/944 of Verordening (EU) 2019/943 te voldoen.

4. Bespreking optionele bepalingen in het kader van de omzetting

Over een aantal zaken in de Vierde Elektriciteitsrichtlijn en de Richtlijn Hernieuwbare Energie hebben de lidstaten de keuze om ze al dan niet te laten gelden in de eigen regelgeving. Hierna wordt kort gemotiveerd waarom bepaalde van deze optionele zaken niet werden opgenomen in de omzettingsvoorstel.

Artikel 16, §2, b) van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn bepaalt dat lidstaten in het ondersteunend regelgevingskader mogen bepalen dat energiegemeenschappen van burgers het recht hebben distributienetten te bezitten, op te richten, te kopen of te huren en deze op autonome wijze te beheren mits wordt voldaan aan de voorwaarden van lid 4 van dit artikel.

De vraag dient echter gesteld te worden of dit wenselijk is. Het Regeerakkoord 2019-2024 pleit voor efficiënte en vereenvoudigde distributienetwerken, transparantie en kerntaken van een netbeheerder en een billijke bijdrage van éénieder aan de financiering van het net.
De Vlaamse distributienetwerken moeten efficiënt beheerd worden zodat ze betaalbaar de toekomst voorbereiden. We maken werk van een vereenvoudiging van het landschap van distributienetbeheerders voor elektriciteit en gas door herschikking bij distributienetbeheerders aan te moedigen.

Met het oog op transparantie, financiële stabiliteit en het vermijden van kruissubsidiëring realiseren we bij netbeheerders en Fluvius een analytische boekhouding met scheiding tussen de verschillende (energie) gereguleerde en niet-gereguleerde activiteiten. Volgens het nieuwe opzet van de elektriciteitsmarkt moeten energiediensten zoals bijvoorbeeld opslag marktgebaseerd en concurrerend zijn. Daarom laten we niet toe dat netbeheerders energieopslagfaciliteiten bezitten, ontwikkelen, beheren of exploiteren. De taken van netbeheerders en Fluvius zullen in het kader van een kerntakendebat herbekeken worden, dit vooral om te zorgen dat de netbeheerders en Fluvius zich maximaal concentreren op hun kerntaak: een goed werkend distributienet dat de uitdagingen van morgen aankan.

We ondersteunen en faciliteren de actieve rol die burgers, lokale overheden en ondernemingen kunnen spelen in de transitie en maken het mogelijk dat zij de voordelen van de transitie kunnen valoriseren. Daarvoor werken we aan een regelgevend kader voor de uitbouw van lokale energiegemeenschappen. Het hele energielandschap wordt flexibeler en dynamischer maar tegelijkertijd dient de solidariteit tussen alle netgebruikers behouden te blijven via een billijke bijdrage aan de financiering van het klimaatbeleid en het net dat iedereen bevoorradingszekerheid biedt en de uitbouw van hernieuwbare energie toelaat.

Het toestaan dat energiegemeenschappen van burgers het recht hebben distributienetten te bezitten, op te richten, te kopen of te huren en deze op autonome wijze te beheren, ligt niet in de lijn van bovenstaande passages uit het Regeerakkoord.

Enkele – al dan niet terechte – argumenten die voorstanders van netuitbating bij de energiegemeenschap aanhalen zijn de volgende:

- Te weinig democratische controle op het huidige publieke netbeheer;
- Energieautonomie: geen buitenlandse investeringen;
- Verschillende werken m.b.t. publieke net worden nu reeds uitgevoerd door private spelers;
- Efficiënter gebruik van assets;
- Betere weerbaarheid tegen algemene black-out;
- Optimaliseren van elektriciteitsstromen in een gemeenschapsnet kan congestieproblemen voorkomen en dus de nood aan bijkomende netinvesteringen uitstellen.

In elk geval dienen zij dan conform de richtlijn alle rechten en plichten na te leven die voor distributienetbeheerders gelden. Dit lijkt echter moeilijk toe te passen door energiegemeenschappen. Het betreft bijvoorbeeld taken zoals het opstellen van technische vereisten, hoge eisen rond cybersecurity, samenwerking met andere operatoren, deelname Atrias, rapportering aan de regulator, uitrollen van digitale meters, sociale openbare dienstverlening voorzien,… Bovendien werd in de reacties op de openbare raadpleging van de VREG over een voorstel met betrekking tot de omzetting van de bepalingen in de Vierde Elektriciteitsrichtlijn en de Richtlijn Hernieuwbare Energie, inzake de actieve afnemers, het zelfverbruik van hernieuwbare energie en de energiegemeenschappen, gewezen op enkele risico's van deze mogelijkheid zoals een hoger risico op cybersecurity, een versnippering van het DNB-landschap tegen de huidige trend in, een hoger risico dat de rechten van de netgebruiker geschaad worden, toenemende complexiteit voor de leveranciers en de VREG, problematiek van opt-out, risico van parallelle netten en dus inefficiënt netbeheer, rapporteringsverplichtingen, unbundlingsvereisten, … Vanuit dit oogpunt lijkt het niet aangewezen om het beheer van het net in deze fase toe te kennen aan een energiegemeenschap. Ook het recht voor een energiegemeenschap om een gesloten distributienet te beheren, hoeft niet expliciet toegekend te worden aan een energiegemeenschap. Zij zal immers dit recht hebben als zij voldoet aan de decretale bepalingen inzake gesloten distributienetten.

Dergelijke innovatieve concepten kunnen wel hun plaats hebben in regelluwe zones zodat ze zich eerst kunnen bewijzen alvorens er nieuwe regelgeving wordt gemaakt die dergelijke nieuwe concepten stimuleert. Het beheer van het net als energiegemeenschap, bv. in een nieuw te ontwikkelen woonwijk, kan via een regelluwe zone verlopen. Via een dergelijk traject kan er geëxperimenteerd worden of dit een werkbaar model is. In het kader van het financieel stimuleren van de energiegemeenschappen zal de Vlaamse Regering voor een energiegemeenschap die binnen een regelluwe zone voor energie optreedt als distributienetbeheerder kortingen kunnen toestaan op de REG-ODV en op de groenestrooom- en WKK-quota's. Deze kosten zullen dan door de Vlaamse Regering gecompenseerd worden via middelen uit het Energiefonds en worden geplafonneerd op maximaal 1 miljoen euro voor de hele periode van de erkenning als regelluwe zone voor energie.

Artikel 16, §2, a) van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn bepaalt dat lidstaten in het ondersteunend regelgevingskader mogen bepalen dat energiegemeenschappen van burgers openstaan voor grensoverschrijdende deelname. Ook artikel 22, §6 van de Richtlijn Hernieuwbare Energie voorziet dat de lidstaten kunnen bepalen dat hernieuwbare-energiegemeenschappen moeten openstaan voor grensoverschrijdende deelname.

Een grensoverschrijdende (zowel over lands- als gewestgrenzen) samenwerking tussen afnemers zou ongetwijfeld aan aantal voordelen kunnen opleveren, bijvoorbeeld op het vlak van kennisdeling en schaalgrootte. Echter, voor heel wat activiteiten die een energiegemeenschap kan uitoefenen, bijvoorbeeld op vlak van energiedelen of flexibiliteit, is meting, registratie, verrekening, allocatie en reconciliatie vereist waardoor dergelijke vormen van samenwerking zeer complex kunnen worden en

wellicht zelfs technisch nog niet mogelijk. Verder kan ook de vraag gesteld worden welke regelgeving bij grensoverschrijdende deelname van toepassing is, gegeven het feit dat andere lidstaten of gewesten misschien een iets andere invulling geven aan deze concepten.

De prioriteit gaat in eerste instantie uit naar het uitwerken van een performant Vlaams regelgevend kader. Wanneer duidelijk wordt hoe andere lidstaten of gewesten deze concepten invullen, zal op basis van juridische, technische en operationele analyses ten laatste tegen eind 2023 geëvalueerd worden of en hoe een grensoverschrijdende samenwerking kan opgezet worden met de andere gewesten of buurlanden. Voor samenwerking met de gewesten zal in elk geval hierover op periodieke basis overleg gepleegd worden in het energieoverleg ENOVER.

B. TOELICHTING BIJ ARTIKELEN

Wat de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet betreft, wordt verwezen naar de memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet, die als bijlage bij deze nota gaat.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorontwerp van decreet heeft geen directe impact op de begroting.

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 23 september 2020. Er werden opmerkingen gemaakt in het advies. Voor de bespreking wordt verwezen naar onderdeel 1.B.

Het akkoord van de Vlaamse minister van begroting werd verleend op 22 oktober 2020.

B. ESR-TOETS

Er is geen ESR-impact.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen impact op het personeelsbestand en de personeelsbudgetten van de Vlaamse Overheid.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

De invoering van dit wijzigingsdecreet voorziet geen impact op de lokale of provinciale besturen.

- Personeel: geen impact op de personeelsinzet van lokale of provinciale besturen
- Werkingsuitgaven: geen impact op de lopende uitgaven van de lokale en provinciale besturen
- Investeringen en schulden: geen impact op het volume van de investeringen en schulden
- Ontvangsten: geen impact op de financiële middelen van de lokale en provinciale besturen

4. VERDER TRAJECT

Het ontwerp van decreet wordt na de eerste principiële goedkeuring voor advies voorgelegd aan de Minaraad, de SERV, de VREG en de Vlaamse Toezichtscommissie voor de verwerking van persoonsgegevens (VTC). Na de tweede principiële goedkeuring zal het ontwerp voor advies worden voorgelegd aan de Raad van State. Na de definitieve goedkeuring door de Vlaamse Regering en de indiening van het ontwerp van decreet in het Vlaams Parlement volgt de parlementaire behandeling. Na de bekendmaking van het ontwerp van decreet in het Belgisch Staatsblad worden de bepalingen die uitvoering geven aan de (gedeeltelijke) omzetting van de Vierde Elektriciteitsrichtlijn en de Richtlijn Hernieuwbare Energie aangemeld bij de Europese Commissie. Enkele artikelen van het ontwerp van decreet geven een delegatiebevoegdheid aan de Vlaamse Regering en vragen verdere uitwerking via een besluit van de Vlaamse Regering.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° haar principiële goedkeuring te hechten aan het bijgaande voorontwerp van decreet tot wijziging van het Energiedecreet van 8 mei 2009 tot gedeeltelijke omzetting van richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en tot omzetting van richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU;

2° de Vlaamse minister van Justitie en handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet het advies in te winnen van de VTC, de SERV, de Minaraad en de VREG, met het verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van 30 dagen.

De Vlaamse minister van Justitie en handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR

Bijlagen:

- (Bijlage 1) Voorontwerp van decreet tot wijziging van het Energiedecreet van 8 mei 2009 tot gedeeltelijke omzetting van richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en tot omzetting van richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU;
- (Bijlage 2) de memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet tot wijziging van het Energiedecreet van 8 mei 2009 tot gedeeltelijke omzetting van richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en tot omzetting van richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees

Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU;

- (Bijlage 3) het advies van de Inspectie van Financiën d.d. 23 september 2020;
- (Bijlage 4) het begrotingsakkoord d.d. 22 oktober 2020.